

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. декана факультету міжнародних
економічних відносин та туристичного бізнесу
доц. Тетяна МІРОШНИЧЕНКО

серпень 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Економіка туристичного підприємства

рівень вищої освіти **перший (бакалаврський)**

галузь знань **24 Сфера обслуговування»**

спеціальність **242 «Туризм»**

освітня програма **«Туризм»**

вид дисципліни **обов'язкова**

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2023 / 2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

“29” серпня 2023 року, протокол № 1

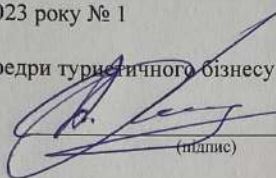
РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства
Ганна ГАПОНЕНКО

Програму схвалено на засіданні кафедри
туристичного бізнесу та країнознавства

Протокол від “28” серпня 2023 року № 1

Завідувач кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

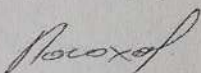

Анатолій ПАРФІНЕНКО

(підпис)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Туризм»

Гарант освітньо-професійної програми «Туризм»

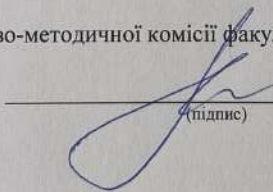
Іван ПОСОХОВ

(підпис)

Програму погоджено науково-методичною комісією
факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від “29” серпня 2023 року № 1

Голова науково-методичної комісії факультету міжнародних економічних відносин
та туристичного бізнесу

Лариса ГРИГОРОВА-БЕРЕНДА

(підпис)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Економіка туристичного підприємства» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Туризм» підготовки бакалавра за спеціальністю 242 «Туризм».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є:

Загальні закономірності функціонування і розвитку підприємств сфери туризму в ринкових умовах.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни полягає в тому, щоб сформувати у студентів економічне мислення і систему спеціальних економічних знань у галузі управління господарсько-фінансовою діяльністю туристичних підприємств, опанувати необхідні практичні навички економічного обґрунтування управлінських рішень.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- формування наступних загальних компетентностей:

ЗК 3. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо

ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

ЗК 9. Вміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми

ЗК 10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово

ЗК 12. Навички міжособистісної взаємодії

ЗК 13. Здатність планувати та управляти часом

ЗК 14. Здатність працювати в команді та автономно

- формування наступних фахових компетентностей:

ФК1. Знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності

ФК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ФК 8. Розуміння принципів, процесів і технологій організації роботи суб'єкта туристичної індустрії та її підсистем

ФК 10. Здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал

ФК 11. Здатність використовувати в роботі туристичних підприємств інформаційні технології та офісну техніку

ФК 13. Здатність до співпраці з діловими партнерами і клієнтами, уміння забезпечувати з ними ефективні комунікації

ФК 15. Здатність діяти у правовому полі, керуватися нормами законодавства

ФК 16. Здатність працювати з документацією та здійснювати розрахункові операції суб'єктом туристичного бізнесу

1.3. Кількість кредитів

4 кредити

1.4. Загальна кількість годин

120 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	3-й
Семестр	
6-й	6-й
Лекції	
30 год.	16 год.
Практичні, семінарські заняття	
30 год.	-
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
60 год.	104 год.
Індивідуальні завдання	
-	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти мають досягти наступних результатів:

ПРН 7. Розробляти, просувати та реалізовувати туристичний продукт.

ПРН 9. Організувати процес обслуговування споживачів туристичних послуг на основі використання сучасних інформаційних, комунікаційних і сервісних технологій та дотримання стандартів якості і норм безпеки.

ПРН 13. Встановлювати зв'язки з експертами туристичної та інших галузей.

ПРН 20. Виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН 22. Професійно виконувати завдання в невизначених та екстремальних ситуаціях.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. УПРАВЛІННЯ ОБСЯГАМИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Тема 1. Підприємницька діяльність – основа туристичного бізнесу

Сутність та особливості підприємницької діяльності в туризмі.

Ресурсне забезпечення туристичної діяльності. Загальні показники оцінки туристичної діяльності. Правові основи організації туристичного бізнесу в Україні.

Основні суб'єкти підприємницької діяльності в туризмі.

Тема 2. Управління обсягом реалізації послуг на туристичних підприємствах

Сутність, склад пропозиції та обсягу реалізації туристичного продукту на туристичних підприємствах. Поняття, характеристика туристичного продукту: туристичні послуги та туристичні товари. Складові елементи туристичного продукту. Показники оцінки обсягу пропозиції послуг туристичних підприємств. Показники оцінки обсягу реалізації туристичних послуг туроператорів, турагентів, бюро подорожей та екскурсій.

Вихідні передумови, цілі та завдання управління обсягом реалізації послуг на туристичних підприємствах. Структурно-логічна схема процесу управління обсягом реалізації послуг та характеристика змісту окремих етапів роботи.

Визначення обсягу надання послуг у точці беззбиткової діяльності, мінімальної та нормальної рентабельності.

РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНІ РЕСУРСИ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Тема 3. Матеріальні ресурси туристичних підприємств

Поняття економічних ресурсів і ресурсного потенціалу туристичних підприємств. Складові частини ресурсного потенціалу та взаємозв'язок у процесі надання туристичних послуг. Форми економічного взаємозв'язку окремих елементів ресурсного потенціалу туристичних підприємств. Особливості використання ресурсного потенціалу туристичних підприємств.

Основні напрямки підвищення ефективності ресурсного потенціалу туристичних підприємств.

Сутність матеріальних ресурсів туристичних підприємств. Основні елементи матеріальних ресурсів: основні фонди, оборотні фонди та матеріальна частина фондів обертання.

Суть та основні елементи матеріально-технічної бази туристичних підприємств. Основні фонди підприємств туристичної сфери. Характеристика основних фондів туристичних підприємств. Види та оцінка вартості основних фондів туристичних підприємств.

Поняття виробничої потужності та пропускної спроможності засобів розміщення туристів. Особливості оцінки ефективності використання виробничої потужності та пропускної спроможності підприємств готельного господарства туристичних комплексів.

Матеріальні оборотні фонди та фонди обертання підприємств, особливості їх складу в туристичних підприємствах. Показники оцінки забезпеченості туристичних підприємств оборотними фондами та фондами обертання.

Вихідні передумови, цілі та завдання управління матеріальними ресурсами туристичних підприємств.

Тема 4. Трудові ресурси підприємств туристичної сфери

Соціально-економічна сутність і особливості праці в туризмі. Суспільне значення праці працівників туристичної сфери.

Поняття трудових ресурсів, трудового колективу, кадрів, персоналу туристичних підприємств. Класифікація трудових ресурсів в туризмі. Джерела формування трудових ресурсів. Діяльність підприємств туристичної сфери на ринку робочої сили. Соціальні гарантії працівникам туристичних підприємств.

Вихідні передумови, цілі та завдання управління трудовими ресурсами туристичних підприємств,

Поняття продуктивності, ефективності й якості праці в туризмі. Показники оцінки продуктивності праці працівників туристичних підприємств. Особливості визначення та оцінки рівня продуктивності праці на туристичних підприємствах. Фактори, що обумовлюють рівень та можливості зростання продуктивності праці на туристичних підприємствах. Ефективність використання трудових ресурсів на туристичних підприємствах. Основні напрямки підвищення ефективності використання трудових ресурсів в туризмі.

Організація матеріального стимулювання праці працівників на туристичних підприємствах. Принципи стимулювання праці в умовах ринкових відносин та їх використання на туристичних підприємствах.

Форми і системи оплати праці, що застосовуються на туристичних підприємствах: їх сутність, переваги та недоліки. Принципи вибору форм та систем організації заробітної плати.

Сутність преміальної системи. Особливості змісту й організації виплат за різними преміальними системами.

Планування потреби в трудових ресурсах на туристичних підприємствах. Забезпечення взаємозв'язку програми розвитку трудових ресурсів з основними показниками діяльності підприємств туристичної сфери. Методи планування чисельності персоналу на туристичних підприємствах в цілому та по окремих категоріях персоналу.

Тема 5. Фінансові ресурси туристичних підприємств

Суттєвість і роль фінансів туристичних підприємств та їх зв'язок з державним фінансовим механізмом та зі складовими фінансового ринку. Методи впливу державного фінансового механізму на фінансову діяльність туристичних підприємств. Форми взаємозв'язку фінансової діяльності підприємств з окремими елементами фінансового ринку: кредитним, цінних паперів, валютним і страховим. Завдання фінансів туристичних підприємств.

Поняття фінансових ресурсів туристичних підприємств, їх склад та характеристика. Джерела формування фінансових ресурсів підприємств туристичної сфери.

Джерела та порядок формування основних і оборотних засобів туристичних підприємств, співвідношення внутрішніх та зовнішніх джерел їх формування.

Цілі та завдання управління фінансовими ресурсами туристичних підприємств.

РОЗДІЛ 3. ГОСПОДАРСЬКО-ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Тема 6. Доходи підприємств туристичної сфери

Доходи як економічна категорія та економічний показник. Економічна сутність доходів підприємств туристичної сфери, характеристика їх складу. Класифікація доходів підприємств туристичної сфери залежно від напрямів діяльності та відповідно до норм Національного стандарту бухгалтерського обліку.

Особливості та джерела утворення доходів підприємств туристичної сфери. Комерційний дохід від надання послуг як головна складова доходів туристичних підприємств. Джерела формування комерційного доходу туроператорів та турагентів.

Цілі та завдання управління доходами підприємств туристичної сфери. Структурно-логічна схема процесу управління доходами та характеристика змісту окремих етапів роботи.

Методи планування доходів туристичних підприємств в цілому та по окремих видах доходів.

Особливості управління формуванням інших видів доходів підприємств туристичної сфери.

Тема 7. Поточні витрати та собівартість послуг на підприємствах туристичної сфери

Економічна сутність поточних витрат туристичних підприємств. Класифікація поточних витрат підприємств туристичної сфери залежно від напрямів діяльності, функціонального призначення, за елементами витрат відповідно до норм Національного стандарту бухгалтерського обліку.

Поняття, склад та структура експлуатаційних витрат в засобах розміщення туристів. Поточні витрати турагентів та туроператорів.

Особливості визначення собівартості в засобах розміщення туристів. Експлуатаційна та повна собівартість послуг розміщення. Особливості визначення собівартості туристичного продукту.

Показники оцінки загального обсягу і рівня поточних витрат на туристичних підприємствах: абсолютні, відносні, показники ефективності.

Фактори, що визначають обсяг та рівень поточних витрат підприємств туристичної сфери. Характеристика впливу на поточні витрати зовнішніх та внутрішніх факторів.

Цілі та завдання управління поточними витратами на підприємствах туристичної сфери.

Планування обсягу поточних витрат підприємств туристичної сфери.

Тема 8. Прибуток та рентабельність на підприємствах туристичної сфери

Прибуток як економічна категорія та узагальнюючий показник економічної ефективності господарської діяльності підприємств туристичної сфери. Види та джерела утворення прибутку підприємств туристичної сфери. Економічні підходи до характеристики прибутку підприємства: залежно від виду діяльності, порядку визначення, методики оцінки, мети визначення. Поняття мінімального, цільового, нормального та максимального прибутку туристичних підприємств, методичні підходи до оцінки його розмірів.

Поняття рентабельності підприємств туристичної сфери. Показники вимірювання прибутковості та рентабельності туристичних підприємств.

Фактори, що впливають на формування прибутку підприємств туристичної сфери в цілому та по окремих видах діяльності (окремих господарських операціях).

Вихідні передумови та зміст управління прибутком (фінансовим результатом) та рентабельністю підприємств туристичної сфери. Структурно-логічна схема процесу управління фінансовими результатами та характеристика змісту окремих етапів роботи.

Тема 9. Ціна туристичного продукту та ціноутворення на окремі види туристичних послуг

Економічна природа та сутність ціни в ринковій економіці. Наукові теорії ринкового ціноутворення. Система і класифікація цін на товари і послуги споживчого ринку.

Особливості державного регулювання цін в Україні на сучасному етапі та його вплив на ціноутворення на туристичних підприємствах. Співвідношення регульованих та вільних ринкових цін на продукцію, товари та послуги на туристичних підприємствах.

Види цін на послуги підприємств туристичної сфери. Суть та склад ціни туристичного продукту. Комплексність ціни туристичного продукту. Склад та структура ціни на окремі види туристичних послуг: на туристсько-екскурсійне обслуговування, на транспортні

послуги (автобусні, залізничні, авіа тощо) та інші. Структура ціни туристичного продукту на одного туриста.

Механізм формування цін на послуги готельного господарства. Структура ціни на основні (послуги розміщення) та додаткові послуги підприємств готельного господарства, характеристика її складових елементів.

Структурні елементи роздрібною ціни на інші послуги підприємств туристичної індустрії. Визначення повної собівартості, прибутку та податку на додану вартість у складі роздрібною ціни на інші послуги. Фактори, що впливають на їх величину.

Комерційні знижки і надбавки до роздрібних цін та умови їх застосування. Моделювання і калькулювання ринкових цін на основні, додаткові послуги та продукцію підприємств туристичної сфери.

Цінова політика підприємств туристичної сфери на національному та міжнародному туристичному ринку.

Тема 10. Інвестиційна діяльність та бізнес-планування на підприємствах туристичної сфери

Поняття і види інвестицій Реальні і фінансові інвестиції. Інвестиційна політика підприємств туристичної сфери. Управління інвестиціями на підприємствах туристичної сфери.

Поняття бізнес-плану інвестиційного проекту туристичних підприємств. Цілі і завдання бізнес-плану. Зміст і структура бізнес-плану. Бізнес-план як інструмент реалізації економічної стратегії підприємства і здійснення конкретної маркетингової, фінансової та інвестиційної політики. Бізнес-план як комплексний документ поєднання планів: маркетингу, виробничого, організаційно-юридичного, фінансового, запобігання ризику. Методологічні основи розробки окремих розділів бізнес-плану підприємств туристичної сфери. Методи дослідження ринку туристичних послуг. Викладення прогресивної продуктової ідеї та перспективної виробничо-комерційної ідеї бізнес-плану розвитку туристичних послуг.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<i>Розділ 1. Управління обсягами господарської діяльності туристичних підприємств</i>												
Тема 1. Підприємницька діяльність – основа туристичного бізнесу	10	3	3			4	10	1				9
Тема 2. Управління обсягом реалізації послуг на туристичних підприємствах	15	3	3			9	15	1				14
Разом за розділом 1	25	6	6			13	25	2				23
<i>Розділ 2. Економічні ресурси туристичних підприємств</i>												
Тема 3. Матеріальні ресурси туристичних підприємств	15	3	3			9	15	2				13
Тема 4. Трудові ресурси підприємств туристичної сфери	15	3	3			9	15	2				13
Тема 5. Фінансові ресурси туристичних підприємств	10	3	3			4	10	2				8
Разом за розділом 2	40	9	9			22	40	6				34
<i>Розділ 3. Господарсько-фінансова діяльність туристичних підприємств</i>												
Тема 6. Доходи підприємств туристичної сфери	10	3	3			4	10	2				8
Тема 7. Поточні витрати та собівартість послуг на підприємствах туристичної сфери	10	3	3			4	10	2				8
Тема 8. Прибуток та рентабельність на підприємствах туристичної сфери	10	3	3			4	10	1				9
Тема 9. Ціна туристичного продукту та ціноутворення на окремі види туристичних послуг	15	3	3			9	15	1				14
Тема 10. Інвестиційна діяльність та бізнес-планування на підприємствах туристичної сфери	10	3	3			4	10	2				8
Разом за розділом 3	55	15	15			25	55	8				47
<i>Усього годин</i>	120	30	30			60	120	16				104

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Підприємницька діяльність – основа туристичного бізнесу	3	
2	Управління обсягом реалізації послуг на туристичних підприємствах	3	
3	Матеріальні ресурси туристичних підприємств	3	
4	Трудові ресурси підприємств туристичної сфери	3	
5	Фінансові ресурси туристичних підприємств	3	
6	Доходи підприємств туристичної сфери	3	
7	Поточні витрати та собівартість послуг на підприємствах туристичної сфери	3	
8	Прибуток та рентабельність на підприємствах туристичної сфери	3	
9	Ціна туристичного продукту та ціноутворення на окремі види туристичних послуг	3	
10	Інвестиційна діяльність та бізнес-планування на підприємствах туристичної сфери	3	
	Разом	30	

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Опрацювання навчального матеріалу, додаткової рекомендованої літератури з теми «Підприємницька діяльність – основа туристичного бізнесу»	4	9
2	Опрацювання навчального матеріалу, додаткової рекомендованої літератури з теми «Управління обсягом реалізації послуг на туристичних підприємствах»	9	14
3	Опрацювання навчального матеріалу, додаткової рекомендованої літератури з теми «Матеріальні ресурси туристичних підприємств»	9	13
4	Опрацювання навчального матеріалу, додаткової рекомендованої літератури з теми «Трудові ресурси підприємств туристичної сфери»	9	13
5	Опрацювання навчального матеріалу, додаткової рекомендованої літератури з теми «Фінансові ресурси туристичних підприємств»	4	8
6	Опрацювання навчального матеріалу, додаткової рекомендованої літератури з теми «Доходи підприємств туристичної сфери»	4	8
7	Опрацювання навчального матеріалу, додаткової рекомендованої літератури з теми «Поточні витрати та собівартість послуг на підприємствах туристичної сфери»	4	8
8	Опрацювання навчального матеріалу, додаткової рекомендованої літератури з теми «Прибуток та рентабельність на підприємствах туристичної сфери»	4	9
9	Опрацювання навчального матеріалу, додаткової рекомендованої літератури з теми «Ціна туристичного продукту та	9	14

	ціноутворення на окремі види туристичних послуг»		
10	Опрацювання навчального матеріалу, додаткової рекомендованої літератури з теми «Інвестиційна діяльність та бізнес-планування на підприємствах туристичної сфери»	4	8
	Разом	60	104

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання в межах дисципліни «Економіка туристичного підприємства» навчальним планом не передбачене.

7. Методи навчання

Методи навчання – взаємодія між викладачем і студентом, під час якої відбувається передача та засвоєння знань, умінь і навичок від викладача до студента, а також самостійної та індивідуальної роботи студента. При проведенні визначених планом видів занять використовуються такі методи:

1. Під час викладення навчального матеріалу:
  - словесні (бесіда, пояснення, розповідь, інструктаж);
  - наочні (ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження);
  - практичні (вправи, практичні роботи, дослідні роботи).
2. За організаційним характером навчання:
  - методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності;
  - методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності;
  - методи контролю та самоконтролю у навчанні;
  - бінарні (поєднання теоретичного, наочного, практичного) методи навчання.
3. За логікою сприймання та засвоєння навчального матеріалу: індуктивно-дедукційні, репродуктивні, прагматичні, дослідницькі, проблемні тощо.

8. Методи контролю

Система оцінювання знань, вмінь та навичок студентів передбачає виставлення оцінок за усіма формами проведення занять.

Перевірка та оцінювання знань студентів проводиться у наступних формах:

- оцінювання роботи студентів під час практичних занять;
- проведення проміжного контролю;
- проведення підсумкового контролю.

Загальна оцінка з дисципліни визначається як сукупність балів, що студент отримує за змістовні модулі та проміжний контроль.

Сума балів, які студент денної форми навчання може набрати за першим, другим та третім розділом, дорівнює 60.

Підсумковий контроль здійснюється у формі екзамену. До екзамену допускаються студенти, які мають достатню кількість балів з поточного контролю. Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань становить 40. Час виконання – до 80 хвилин.

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на екзамені студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

Сумарна оцінка за вивчення дисципліни розраховується як сума контрольних оцінок та балів, отриманих за результатами поточного та підсумкового семестрового контролю. Загальна сума балів підсумкового семестрового контролю складає 100.

Схема нарахування балів

Приклад для підсумкового семестрового контролю в формі екзамену з екзаменаційною роботою:

Поточний контроль, самостійна робота, проміжний контроль										Разом	Екзаменаційна робота	Сума	
Розділ 1		Розділ 2			Розділ 3					Проміжний контроль	60	40	100 (мінімум – 50)
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	20			
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4				
60 (мінімум – 20 з урахуванням всіх видів робіт)													

T1, T2 ... T10 – теми розділів.

Структура та складові поточного оцінювання з дисципліни

Поточний контроль – 60 балів.

З них:

- активна робота на практичних заняттях – 40 балів;
- проміжний контроль – 20 балів;

Поточний контроль передбачає вирішення задач та оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях.

Критерії оцінювання знань студентів на практичних заняттях

Усний виступ, вирішення задачі	Критерії оцінювання
4	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вірно вирішує всі задачі, запропоновані викладачем.
3	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються окремі несуттєві неточності та незначні помилки в вирішенні задач.
2	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки в вирішенні задач.
1	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності в

	вирішенні задач і.
0	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Доповнення виступу:

2 бали – отримують студенти, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, надали суттєву допомогу при вирішенні задачі.

1 бал отримують студенти, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнює зміст виступу, поглиблює знання з цієї теми та висловили власну думку, надали незначну допомогу при вирішенні задачі.

Ведення опорного конспекту лекції:

Опорний конспект лекції (ОКЛ) – вид навчально-методичного посібника, в якому стисло і системно викладено основний теоретичний матеріал у формі основних понять і положень, що структурно й логічно пов'язані між собою. Його ведення сприяє системному і глибокому засвоєнню навчального матеріалу, дозволяє простежити структурні зв'язки між різними поняттями, положеннями, концепціями, проблемами, теоріями тощо.

Кожен студент повинен мати ОКЛ на лекціях і вести в ньому записи власноруч. Під час аудиторної роботи з ОКЛ студенти записують основні тези лекції та пояснення викладача у визначеному в конспекті полі. Під час самостійної роботи рекомендується доповнити записи лекції та завершити виконання завдань, що були запропоновані викладачем.

Критерії проміжного контролю знань студентів

Проміжний контроль проводиться з метою визначення стану успішності здобувачів вищої освіти за період теоретичного навчання. Проміжний контроль знань студентів здійснюється через проведення комп'ютерного тестування на платформі Moodle та оцінюється в 20 балів.

Умови допуску студента до підсумкового семестрового контролю (екзамену): робота на практичних заняттях та написання проміжного контролю, за результатами яких він набрав не менше 20 балів.

Підсумковий семестровий контроль

Підсумковий семестровий контроль – це підсумкове оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти за семестр, що здійснюється в університеті у формі заліку та екзамену. На підсумковий семестровий контроль виносяться питання, що передбачають перевірку розуміння здобувачами вищої освіти програмного матеріалу дисципліни в цілому та рівня сформованості відповідних компетентностей після опанування курсу.

Підсумковий контроль 40 балів, в т. ч:

2 теоретичних питання – 30 б (2x15):

13-15 балів отримують студенти, які повно та ґрунтовно розкрили теоретичне питання, використавши при цьому не лише обов'язкову, а й додаткову літературу;

10-12 балів отримують студенти, які в цілому розкрили теоретичне питання, однак не повно і допустивши деякі неточності. При цьому не використав на достатньому рівні обов'язкову літературу;

7-9 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, але розкрили його не повністю, допустивши деякі незначні помилки;

5-6 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, розкривши його лише частково і допустивши при цьому окремі помилки, котрі не впливають на загальне розуміння питання;

3-4 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, недостатньо або поверхово розкривши більшість його окремих положень і допустивши при цьому окремі помилки, які частково вплинули на загальне розуміння проблеми;

0-2 балів отримують студенти, які частково та поверхово розкрили лише окремі положення питання і допустили при цьому певні суттєві помилки, котрі значно вплинули на загальне розуміння питання.

Задача – 10 б:

9-10 балів отримують студенти, які повністю вирішили задачу, отримали правильну відповідь та змогли пояснити логіку розв'язання;

6-8 балів отримують студенти, які правильно, але не повністю відобразили логіку розв'язання задачі та отримали правильну відповідь;

3-5 балів отримують студенти, які частково і поверхово відобразили логіку вирішення задачі або сформулювали висновок, допустивши неточності та помилки;

1-2 бали отримують студенти, які не змогли правильно вирішити задачу але робили спроби з вірним визначенням формул;

0 балів отримують студенти, які не володіють навчальним матеріалом.

Питання до екзамену додаються.

Бали за відповіді на теоретичні питання викладач виставляє після усної співбесіди.

За підсумками поточного і підсумкового контролю студент може набрати від 0 до 100 балів включно. Мінімальна кількість балів, які повинен набрати студент, щоб скласти екзамен, становить 50 балів. Бали за відповіді на теоретичні питання викладач виставляє на оголошенні екзаменаційних оцінок після усної співбесіди. Національна шкала ґрунтується на рейтингу здобувачів вищої освіти у складі потоку/курсу:

– здобувачам вищої освіти, які повністю оволоділи програмою навчальної дисципліни на творчому рівні, можуть дати відповіді на всі питання курсу, опанували рекомендовану літературу, виставляють оцінку *відмінно*;

– здобувачам вищої освіти, які оволоділи програмою навчальної дисципліни на творчому рівні, проте у відповідях допустили неточності, ставлять оцінку *добре*;

– здобувачам вищої освіти, які показали задовільні результати оволодіння навчальною програмою дисципліни на репродуктивному рівні й при відповідях допускають помилки, ставлять оцінку *задовільно*;

– здобувачі вищої освіти, які за результатами вивчення дисципліни отримали *незадовільні оцінки*, повинні додатково виконати індивідуальні завдання для підвищення рівня своїх знань і повторно перескласти підсумковий контроль.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	

70-89	добре	зараховано
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. Відомості Верховної Ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
3. Податковий кодекс України. Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. Господарський кодекс України: Закон України № 436-IV від 16.01.2003 р. Відомості Верховної Ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
5. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 № 324/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>
6. Закон України «Про підприємництво» від 07.02.1991 № 698-XII. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12>
7. Закон України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» від 21.01.1994 № 3857-XII. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3857-12>
8. Закон України «Про валюту і валютні операції» від 21.06.2018 № 2473-VIII. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>
9. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>
10. Закон України «Про державний кордон України» від 04.11.1991 № 1777-XII. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12>
11. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22.09.2011 № 3773-VI. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>
12. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року» від 16.03.2017 № 168-р. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80>
13. Агафонова Л.Г., Агафонова О.Є. Туризм, готельний та ресторанний бізнес: Ціноутворення, конкуренція, державне регулювання. Навч. посібник. К.: Знання України, 2006. 352 с.
14. Бугіль С.Я. Економіка туристичного підприємства: конспект лекцій. Львів: ЛНАУ, 2019. 106 с.
15. Басюк Т.П., Керанчук Т.Л. Економіка готельно-ресторанного бізнесу. Навчальний посібник. К.: НУХТ, 2018. 360 с.
16. Власова Н.О., Краснокрутська Н.С. Економіка ресторанного господарства. Харків, Світ книг, 2015. 389 с.
17. Городня Т.А., Щербак А.Ф. Економіка туризму: теорія і практика: навч. посіб. К.: Кондор-Видавництво, 2012. 436 с.
18. Економіка туризму: теорія та практика: підруч. / Мальська М.П. Рутинський М.Й., Білоус С.В., Мандюк Н.Л. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 544 с.
19. Економіка і аналіз готельних та ресторанних підприємств: конспект лекцій / уклад. І. О. Мельник. Миколаїв : МНАУ, 2021. 62 с.

20. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу: навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2007. 224 с.
21. Мальська М.П., Худо В.В. Туристичний бізнес: теорія та практика: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 424 с.
22. Ткаченко Т.І., Гаврилюк С.П. Економіка готельного господарства і туризму: навч. посібник. Київ : КНТЕУ, 2010. 179 с.

Додаткова література:

23. Андренко І.Б., Влащенко Н.М. Фінансово-економічний аналіз підприємств туризму: підручник. Х.: ХНАМГ, 2012. 308 с.
24. Балашова Р.І. Розвиток туристичного підприємства: теорія та практика: монографія. Донецьк : видавництво «Вебер», 2009. 343 с.
25. Березін О. В., Карпенко Ю. В. Ціноутворення в туристичному бізнесі: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2014. 168 с.
26. Конкурентоспроможність національної економіки: фіскальні важелі та стимули: монографія / С.Я. Бугіль та ін. ; за заг. ред. Ситник Н.С., Стасишин А.В. Львів: „Сполом”, 2017. Ч. 2. 512 с.
27. Концептуальні засади економічного зростання в умовах глобалізації: колективна монографія / Бугіль С.Я. та ін. Нюрнберг, 2016. 487 с.
28. Кушнірук Г.В. та ін. Стратегії сталого розвитку в туризмі та готельно-ресторанному бізнесі: можливості і проблеми запровадження в Україні : кол. монографія / за ред. д-ра іст. наук, проф. Чепурди Г. М.; Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси : ЧДТУ, 2021. – 189 с
29. Мальська М.П., Бордун О.Ю. Планування туристичної діяльності: підруч. К.: Знання, 2010. 310с.
30. Семенов В.Ф., Герасименко В.Г., Горбань Г.П., Богадьорова Л.М. Управління регіональним розвитком туризму: навч. посібник. Одеса: Одеський державний економічний університет, 2011. 225 с.
31. Chang, S. Experience economy in the hospitality and tourism context. *Tourism management perspective*. 2018. No. 27. P. 83–90.
32. Hwang J., Lee J. A strategy for enhancing senior tourists' well-being perception: Focusing on the experience economy. *Journal of Travel & Tourism Marketing*. 2019. No. 36 (3). P. 314–329.
33. Fiore A., Niehm L., Oh H., Jeong M., Hausafus C. Experience Economy Strategies: Adding Value to Small Rural Businesses. *Journal of Extension*. 2007. Vol. 45. No. 2. P. 43–52. URL: <https://www.joe.org/joe/2007april/iw4.php>
34. Social Transformations of the National Economy in the Context of European Integration Processes: Collective monograph / S. Bugil and others: [Ed. by Doctors of Economics Sciences, Prof. Lupenko Yu., Pasichnyk Yu.] Shioda GmbH, Steyr, Austria, 2019. 370 p.
35. Sozioökonomische und rechtliche Faktoren der sozialen Entwicklung unter den Bedingungen der Globalisierung / S. Bugil and others; Hrsg. von Doktor der Wirtschaftswissenschaften, Professor Yu.V. Pasichnyk: kollektive Monographie in 2 Bänden, B. 1: Shioda GmbH, Steyr, Austria, 2018. 470 p.

Ресурси мережі Інтернет:

36. Офіційний сайт Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua/>
37. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>

38. Офіційний сайт Урядового порталу. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>
39. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <http://www.me.gov.ua/>
40. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
41. Офіційний сайт Журналу «Урядовий кур'єр». URL: <http://www.ukurier.gov.ua/>
42. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>
43. Офіційний сайт Львівської національної бібліотеки України ім. В. Стефаника. URL: <http://www.lsl.lviv.ua/>
44. Американське товариство туристичних агентств (American Society of Travel Agents, ASTA). URL: <https://www.asta.org/>
45. Асоціація турецьких туристичних агентств «TÜRSAB». URL: <https://www.tursab.org.tr/>
46. Всесвітній економічний форум. URL: <https://www.weforum.org/>
47. Всесвітня рада з туризму та подорожей. URL: <https://www.wttc.org/>
48. Всесвітня туристична організація. URL: <http://www2.unwto.org/>
49. Державне агентство розвитку туризму України. URL: <https://www.tourism.gov.ua/>
50. Європейська туристична комісія. URL: <https://etc-corporate.org/>
51. Міжнародний центр перспективних досліджень. URL: <http://icps.com.ua/>
52. Недержавна туристична організація у Великій Британії (АВТА – The Travel Association). URL: <https://www.abta.com/>
53. Німецька асоціація туризму (DTV-Deutscher Tourismusverband). URL: <https://www.deutschertourismusverband.de/>
54. ЮНЕСКО (UNESCO) – Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). URL: <https://ru.unesco.org/>
55. Японська асоціація туристичних агентств (JTA). URL: <https://www.mlit.go.jp/kankocho/en/about/index.html>

11. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили

В умовах дії обставин непоборної сили освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/ розпоряджень ректора/ проректора або за змішаною формою навчання або повністю дистанційно в синхронному режимі. Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких обмежень з заборонаю відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість скласти **екзамен в тестовій формі дистанційно на платформі Moodle** в дистанційному курсі «Економіка туристичного підприємства», режим доступу: <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=5330>.